

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט פלילי מדיניות התביעה - סוגי עבירות ומבצעי עבירה
תאריך: אב התשס"ז, יולי 2007 מספר הנחיה: 4.1109	מדיניות חקירה ותביעה בעבירות של החזקת אגרופן או סכין ואיסור סחר בהם או מכירתם לקטין

מדיניות חקירה ותביעה בעבירות של החזקת אגרופן או סכין ואיסור סחר בהם או מכירתם לקטין

א. כללי

1. על רקע גל האלימות הפוקד את מקומותינו - ברחובות, בבתי הספר, במרכזי קניות, במגרשי ספורט ובמועדונים - בולטת בחומרתה התופעה של החזקת סכין. הניסיון שנצבר בתחום מעיד, כי אנשים רבים, חלקם צעירים ואף קטינים, נושאים סכין כדבר שבשגרה, ללא מטרות ספציפיות.

זמינותו של הסכין במצבי ויכוח או מריבה, מגבירה עד מאוד את הסיכון להפוך ויכוח או מריבה שגרתיים לאירוע קטלני, וכבר היו דברים מעולם. מכאן האינטרס הציבורי המובהק להיאבק בנוהג הפסול להחזיק בסכין, ולאכוף את עבירת החזקת סכין, כשלעצמה, גם כשלא נלווית לה פעילות פלילית אחרת. וכדברי בית המשפט העליון:

"בתי המשפט, בהם בית-המשפט העליון, הוסיפו והתריעו שוב ושוב על אותה מגפה שפשטה במחנה והיא מגפת תת-תרבות הסכין. צעירים נושאים עימם סכינים למיניהן, משל המדובר היה בפריט לבוש הכרחי כממחטה או כדבר אחר שאדם נושא בכיסו כמפתח או כמכשיר טלפון נייד. וסכין הנישאת על גוף במערכה הראשונה סופה שהיא נשלפת וננעצת בגופו של הזולת במערכה השניה" (ע"פ 9133/04 גורדון נ' מדינת ישראל, תק-על 2004(4) 2571, בעמ' 2573).

2. על מנת להילחם בתופעה זו, תיקן המחוקק את חוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין" או "החוק") והחמיר את עונש המקסימום בגין החזקת סכין, משנת מאסר אחת לחמש שנות מאסר (תיקון 33 לחוק). בתיקון אחר נוסף איסור על מכירת אגרופן או סכין לקטינים (תיקון 53 לחוק). במקביל, התוו בתי המשפט מדיניות ענישה מחמירה בעבירות אלימות, הכוללות שימוש בסכין. ברוח זו ולאור חומרת התופעה, על רשויות החקירה והתביעה הכללית להרים את תרומתן וליישם מדיניות אכיפה קפדנית ומחמירה בתחום זה.

3. הנחיה זו נועדה להבהיר את מדיניות האכיפה בעבירה של החזקת אגרופן או סכין, בשלבי החקירה, ההעמדה לדין והטיפול בבקשות לעיכוב הליכים. לצד אימוצה של גישה מחמירה, יובהר הצורך במיצוי הליכי החקירה, על מנת לוודא כי החזקת הסכין אינה למטרה כשרה, ובהפעלת שיקול דעת מתאים, בהתאם לאמות המידה שיותוו להלן.

בנוסף, תופנה תשומת הלב לעבירות האוסרות על מכירת אגרוף או סכין לקטינים, וכן על סחר, ייבוא או ייצור סכינים שלא נועדו למטרה כשרה.

ב. האיסור על החזקת סכין

4. סעיף 184 לחוק העונשין מגדיר את המונחים הבאים:

”סכין - כלי בעל להב או כלי אחר שסוגל לדקור או לחתוך;

”אולר - סכין מתקפלת שאורך להבה אינו עולה על עשרה סנטימטרים ושלא ניתן להפכה, בעזרת קפיץ או באמצעי אחר, לסכין שלהבה קבועה”.

5. סעיף 186 לחוק, שכותרתו ”החזקת אגרוף או סכין שלא כדין”, קובע כדלקמן:

”(א) המחזיק אגרוף או סכין מחוץ לתחום ביתו או חצריו ולא הוכיח כי החזיקם למטרה כשרה, דינו - מאסר חמש שנים.

(ב) לענין סעיף זה, חזקה היא כי החזקת אולר הנה למטרה כשרה החזקה לפי סעיף קטן זה לא תחול על החזקת אולר במוסדות חינוך או במקומות אחרים, הכל כמפורט בתוספת השניה, או בסמוך אליהם.

(ג) השר לביטחון הפנים רשאי בצו, מטעמים של שמירה על ביטחון הציבור ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, לשנות את התוספת השניה לענין סעיף קטן (ב).”

בתוספת השניה לחוק העונשין, מפורטים מוסדות עליהם לא תחול החזקה הנזכרת לעיל:

1. מוסדות חינוך: גן ילדים, בית ספר יסודי, תלמוד תורה, חטיבת ביניים, בית ספר על-יסודי, מוסד חינוך משלים, מפעל קיט לילדים, מרכז תרבות נוער וספורט, פנימיה, מוסד להשכלה גבוהה וכל מוסד אחר שבו ניתן חינוך.

2. בית אוכל: מסעדה, בית קפה, פאב וכל מקום כיוצא באלה.

3. מועדון או דיסקוטק.

4. מקום שבו נערכים משחקים באמצעות מכונות, משחקי ביליארד, קלפים, קוביות וכיוצא באלה.

5. מגרשי ספורט, אצטדיונים וכל מקום אחר שבו נערכות תחרויות ספורט.

6. מקום שבו נערכים מופעי תאטרון, קולנוע, מוסיקה, מחול וכיוצא באלה”.

ג. יסודות העבירה

6. היסוד העובדתי של העבירה הינו החזקת אגרוף או סכין מחוץ לביתו/חצריו של המחזיק.

כל כלי בעל להב או כלי שסוגל לחתוך או לדקור ייחשב כ”סכין”, אלא אם מתקיימים שני תנאים מצטברים, שאז מדובר ב”אולר”:

א. אורך הלהב אינה עולה על 10 ס”מ. לעניין זה חשוב להבחין בין אורך הכלי כולו,

לבין אורך הלהב - שהוא אשר רלבנטי להגדרה דן.

ב. לא ניתן לקבע את הלהב.

7. היסוד הנפשי הינו מודעות להחזקת הסכין או האגרוף. לא נדרשת כוונה, להשתמש בהם למטרה פסולה, כגון ביצוע עבירה אחרת.

8. עם זאת, מאפשר החוק למחזיק להוכיח, שהחזיק את האגרון או הסכין למטרה "כשרה". מונח זה נועד להוציא מתחולת העבירה, מצבים תמימים שאינם נוגעים לאפשרות של שימוש פוגעני או מאיים בסכין. יודגש לענין זה, כי החזקת סכין לצורך "הגנה עצמית" או לצורך "הרתעה", לא תחשב כהחזקה למטרה כשרה. לעניין זה נפסק, כי "**החזקת סכין כאמצעי לפתרון סכסוכים אינה מהווה מטרה כשרה**" (ע"פ 7969/04 מדינת ישראל נ' דינצ'יק, תק-על 3689 (3)2006, בעמ' 3694).

הטלת חובת ההוכחה על המחזיק, משמעותה כי בהעדר הוכחה להחזקה "כשרה" של הסכין, העבירה מתקיימת.

בנוסף, אם הכלי שהוחזק עונה להגדרת "אולר" כמפורט לעיל, ולא הוחזק באחד מן המוסדות המפורטים בתוספת השניה, תחול חזקה, לפיה החזקתו הינה למטרה כשרה. יודגש, כי גם במקרים אלה, אפשר שהעבירה מתקיימת, אלא שהנטל, לסתור את החזקה לפיה האולר הוחזק למטרה כשרה, מוטל על התביעה.

ד. מדיניות האכיפה בעבירה של החזקת סכין

9. בטיפול בתופעת החזקת הסכין, תופעל מדיניות אכיפה מחמירה. זאת, הן במישור המאמצים לאיתור עבריינים, באמצעות פעולות אכיפה יזומות, והן בהפעלת שיקול הדעת בהעמדה לדין, במסגרתו יש לנקוט בגישה קפדנית, המבטאת את חומרת התופעה, שכיחותה והסיכון הרב הנשקף ממנה.

10. עם זאת, יש לתת את הדעת לכך, שסכין הינה כלי העשוי לשמש אף למטרות תמימות ויום-יומיות. לכן, לצד האכיפה הקפדנית, יש לנקוט צעדים שמטרתם למנוע העמדה לדין במצבים בהם החזקת הסכין נעשית למטרה כשרה.

חשיבות רבה ישנה, איפוא, למיצוי החקירה, על מנת לברר ככל הניתן את נסיבות החזקת הסכין. בכלל זה, ככל שהחשוד מעלה הסבר תמים להחזקה, או טוען שלא היה מודע כי יש בהחזקתו סכין, יש לבצע את פעולות החקירה הנדרשות לבחינתן של טענות אלה. טיב הפעולות שתבוצענה נתון, כמובן, לשיקול דעתו של החוקר, אך מודגש הצורך בבירור מעמיק של הסוגיה, כולל פניה למקורות מידע שמעבר לאמרתיו של החשוד.

במקביל למאמצי החקירה, על תובעים ופרקליטים, המטפלים בתיקי החזקת סכין, לבחון תיקים אלה באופן יסודי, על מנת לוודא כי אין בסיס ראייתי המקים הסבר כשר להחזקת הסכין. במקרים בהם לא מוצתה החקירה בסוגיה זו, תידרש השלמת חקירה.

11. להלן יפורטו שיקולים שונים, שבחינתם עשויה לסייע בהחלטה בדבר העמדה לדין בעבירה זו. יודגש, כי אין מדובר ברשימה ממצה:

נסיבות החזקת הסכין: שיקולים אלה, המבוססים על חומר הראיות, עשויים להקטין או להגביר את הסבירות, שהסכין הוחזקה למטרה כשרה:

א. מטרת החזקת הסכין: יש לבחון את הסברו של החשוד להחזקת הסכין וחומר ראיות נוסף, המסביר את החזקתה. בחינה זו תבוצע ברגישות הראויה, תוך שקילת מכלול

הראיות והאינדיקציות הנוספות שתפורטנה להלן, על מנת למנוע העמדות לדין בסיטואציות תמימות.

עם זאת, אין די בטענה בעלמא להחזקה "כשרה", שאין בחומר הראיות כדי לבססה, כדי למנוע העמדה לדין. יש לזכור כי הנטל להראות, כי החזקת הסכין לא נוגעת לאפשרות של שימוש פוגעני או מאיים בה, מוטל על החשוד. בנוסף, יש לזכור כי התופעה, אותה מבקשים אנו למגר, נוגעת ל"תרבות" של החזקת סכין ללא מטרה ספציפית. על כן, להימנעות מהעמדה לדין נדרש בסיס ראיתי התומך בטענה להחזקה תמימה.

ב. מקום ושעת ההחזקה: הנטייה להעמיד לדין תגבר, כאשר החזקת הסכין מתבצעת במקום בו מחד-גיסא, אין הצדקה עניינית-אובייקטיבית לשאת סכין, ומאידך גיסא - מדובר במקום בו גובר הסיכון להיווצרותם של חיכוכים עם אנשים אחרים, אשר עלולים להתדרדר לשימוש פוגעני או מאיים בסכין. בכלל זה, יימנו המקומות המפורטים בתוספת השנייה לחוק העונשין, דוגמת מועדונים, מוסדות חינוך או מקומות בילוי. שיקול זה יחול גם כשהחשוד נתפס בסמוך למקום שכזה או בדרך אליו.

בבחינת מקום ההחזקה, יש לשקול גם את עיתויה. לדוגמא, החזקה בשעת לילה מאוחרת, בסמוך לאתרי בילוי, או בבית ספר, בשעות בהן נמצאים בו תלמידים, מקטינה את הסבירות, כי היא למטרה כשרה.

ג. סוג הסכין: ככל שמדובר בסכין בעלת ייעוד התקפי או פוגעני, כגון סכיני "קומנדו" או סכינים "קפיציות", תפחת הסבירות שהחזקתה הינה למטרה כשרה ותגבר הנטייה להעמיד לדין. עם זאת, אין בכך כדי לשלול העמדה לדין גם בגין אחזקת סכינים ממין אחר, ככל שאין הסבר תמים להחזקתם.

לעניין זה יש לראות באגרופן, כלי בעל ייעוד התקפי.

ד. צריכת אלכוהול או סמים: החזקת סכין או אגרופן, כשהמחזיק נמצא תחת השפעת סם או אלכוהול, עומד לצורך חומרים כאלה או מחזיק בהם, מגבירה את הסיכון לשימוש פוגעני או מאיים בכלי המשחית ותהווה, לכן, שיקול אשר יתמוך בהעמדה לדין.

ה. אינדיקציות לשימוש או כוונה להשתמש בסכין או באלימות: קיומן יגביר את הנטייה להעמיד לדין.

ו. תקופת ההחזקה: ככל שעולה מחומר הראיות, כי לא מדובר באירוע נקודתי אלא בנוהג של החשוד לשאת בכליו סכין או אגרופן, תגבר הנטייה להעמידו לדין.

שיקולים נוספים: במסגרת זו יישקלו שיקולים חיצוניים לעבירה, שיש בהם כדי להשפיע על העניין לציבור בניהול ההליך. קיומו של עבר פלילי, לרבות תיקי מב"ד וא"ת קודמים, או חשדות לביצוע עבירות נלוות להחזקת הסכין, יהיו שיקולים בעד העמדה לדין. מנגד, נסיבות אישיות ייחודיות או המלצה של גורמי טיפול כגון שירות המבחן, עשויים לפעול כנגד מיצוי ההליכים.

יודגש, כי נגע החזקת הסכין, אותו מבקשים אנו למגר, פשה גם בקרב קטינים ובקרב אנשים "נורמטיביים". לכן, לנוכח חומרת התופעה והרצון להילחם בה, אין מנוס ממתן משקל מועט-יחסית לגיל צעיר או להעדר הרשעות קודמות. עובדת היות החשוד קטין, או עבר נקי, לא יהוו נסיבות חריגות המצדיקות הימנעות מאכיפת העבירה.

ה. עיכוב הליכים בעבירות של החזקת סכין

12. הטיפול בבקשות עיכוב הליכים יתבצע בהתאם לקריטריונים, שנקבעו בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מספר 4.3030. עם זאת, בטיפול בתיקי החזקת סכין יש ליישם גישה מחמירה, העולה בקנה אחד עם המדיניות שתוארה לעיל ובהתאם לשיקולים שנמנו שם. הנכונות לעכב הליכים בסוג זה של תיקים תהא אפוא מצומצמת.

13. כך גם בעניינם של קטינים. כאמור, קיימת חשיבות ליישם מדיניות אכיפה קפדנית גם לגבי קטינים, נוכח הנוהג הפסול של נשיאת סכין, אשר פשה גם, ואולי בעיקר, בקרב בני נוער. על כן, כל עוד השלכות ניהול ההליך הפלילי כנגד קטין אינן חריגות, בהשוואה לקטינים אחרים בגילו ובמצבו, לא יהא בהן משום נימוק לעיכוב ההליכים.

ו. מכירת אגרופן או סכין לקטין וסחר בסכינים

14. לצד האיסור על החזקת סכין או אגרופן, מציב חוק העונשין את האיסורים הבאים:

185. סחר ייצור ויבוא סכין

הסוחר, מייצר או מייבא סכין שלא נועדה לשמש במקצוע, במלאכה, בעסק, לצרכי בית או למטרה כשרה אחרת, דינו - מאסר שבע שנים.

185. איסור מכירת אגרופן או סכין לקטין

(א) בעל עסק או מי שעובד בעסק לא ימכור אגרופן או סכין, למעט סכין לצורכי בית, לקטין; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שבע שנים.

(ב) לענין סעיף קטן (א), רשאי בעל עסק או מי שעובד בעסק לדרוש מאדם המבקש שימכרו לו אגרופן או סכין, למעט סכין לצורכי בית, תעודה שבה ניתן לוודא את גילו; לא הציג האדם תעודה כאמור, לא יימכרו לו האגרופן או הסכין.

(ג) בעל עסק המוכר אגרופנים או סכינים, יציג במקום בולט בעסקו הודעה, בצורה שיקבע השר לביטחון הפנים, המפרטת את הוראות סעיף זה; הוראה זו לא תחול על עסק המוכר סכינים לצורכי בית בלבד.

(ד) מי שלא קיים את הוראות סעיפים קטנים (א) או (ג), רואים אותו כמי שלא קיים תנאי מתנאי הרשיון שניתן לו לפי חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, והוראות החוק האמור יחולו עליו.

15. עבירות אלה מהוות נדבכים חשובים נוספים במאבק נגד החזקת סכינים בכלל, ועל ידי קטינים בפרט. זאת, באמצעות אכיפה המופנית כלפי אלה המספקים לציבור סכינים שלא נועדו למטרה כשרה. עד כה, למרות חשיבותם הרבה של סעיפים אלה, לא מוצתה אכיפתם.

16. כחלק מן המדיניות הקפדנית נשוא הנחיה זו, על גופי האכיפה להגביר את השימוש בעבירות אלה.

לעניין זה, מופנית תשומת ליבן של רשויות האכיפה לפי חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, לאמור בסעיף 185(ד) לחוק העונשין.

עם זאת, בשל השימוש החלקי שנעשה בעבירות הללו עד כה, יש להגביר את אכיפתן באופן מבוקר והדרגתי. בכלל זה, יש לשים דגש על מתן התרעה מתאימה לבתי עסק וסוחרים, הנכנסים לגדר הסעיפים הנזכרים לעיל, בטרם נקיטת פעולות אכיפה כנגדם.

17. נוכח כל האמור, יפעלו כל רשויות האכיפה והתביעה, בהתאם להנחיה זו, להגברת האכיפה בעבירות הנדונות, מתוך גישה מחמירה, ותוך מאמץ למיצוי הליכי החקירה וההעמדה לדין.